

EUSEBIO ERKIAGA, OLERKARI

Eusebio Erkiaga'k, 1959-12-3'an, Txomin Agirre Nobela-saria jaso ebanean, jai bat egin eutsoen Bilbo'n Euskaltzaindiaren etxean, saria irabazlearen eskuetan jarritz lagunarte gozo samurrean ordu batzuk emoteko. Une orretan Fernando Mendizabal A. Frantziskotarrak bere itzaldian onela itzezin euskun: «Eusebio Erkiaga euskaldun euskalduna dozu azur eta mami; Eusebio Erkiagak euskerazko gogoia dauka, euskerazko bizitza, euskerazko anima. Eta orren lur gozotan azitzen dan landareak, mardula eman bear naitaez frutua» (*Euskeria*, 1960, 422 orr.).

Itxas-ertzeko uri atsegingerrian, Lekeitio'n jaio zan Erkiaga, 1912-9-4'an. Txikitan, diño berak, eskola-aurreko urteetan, lekaime izaniko emakume baten etxean, bere etxetik urr-urre, ikasi zituan letrak eta itzak gaztelaniaz irakurten, baiña an euskeraz berba egiten eben, bai irakaslemeak eta bai umetxuak. «Luisa monjia» eritxoen ari errikoak.

Erriko eskolan zan laster ata amalau urterarte ortxe jarraitu eban; batzutan maisu alperra eta geroago gizon zaarregia gertaturik. Amar-amalau urte bitartean elizako triple nagusia be izan zan, musika taldean klarinetea jorik; baita ezpatadantzari txiki be izan zan 1923-garren urteko

iraillera arte. Garai aretan, errian bertan Mertzedetako prailleen ikastegira zan, ekiana zerbait mardoagotu guran. Merkatalgo gaiak ikasten asi zan, orraitio, «libre» mailan, eta azterketak Bilbo'n egiten zituan urtero Azkenez, Bilbo'n bertan, ikastaroak burutu eta salerosle maisu edo «perito merkantil» tituluaren jabe lotu jakun.

Ekonomi-egoera larri aretan, ba-zan lanik-eza bazterretan. Eta 1936'garren urte-asieran Bizkai-Bankuan sartzea lortu eban, eta orduan jadetsitako langelan erre izan dauz 42 urte, beti lanari zintzo emona. Gerra-aldian, bere zeregiña albora itxi barik, euskal arloan be ari izan jakun: 1937'gneko Urte Barri egunetik «Eguna» eritxon euskal egunerokoa atera eban Eusko Jaurlaritzak eta eguneroko orren ardurea oneik izan eben: Abeletxe, buru, eta Luzear, Luki Artetxe, A. Zubikarai, E. Erkiaga eta Jose Maria Arizmendiarieta laguntzaille. Urte orretako bagillaren 16'rarte agertu zan esan egunerokoa. Lan txalogarria, zineñez, gazte mordo oneina, guk guda-oifnean geien irakurten genduan albistaria, euxe zan eta.

1943'an ezkondu zan Erkiaga Begoña'n Jose Mari Arizmendiarieta jaunaren aurrean, emazte Mertxe Telleria bilbotarra izanik. Lau seme-alaba izan ditue, iru neska-

tilla eta mutil bat. Orain Erkiaga, aitita bilakatua, etxeko abaro gozora baztertua dago. Baiña ez lanetik urrindua.

Emen euskal arloari loturik egin ditun lanetatik bana-ka batzuk bakarrik aitaturko doguz. Euskaltzain osoa da 1963'tik. Barruko dei berezi lez gazetetatik alegindu zan ekian bizkaiera sakontzen eta gipuz-napar-lapurteraz be jabetzen. Eta gero, euskal erri osoan zabalduko ziran Erkiaga'ren lanak; txapelketarik iñun ba'zan, an izango jakun Erkiaga be lantxoren batekin. Ona lekeitiar ospetsu onen idazlanetatik sail bat:

1) *Lora gorriak, Irtika lana*; 2) *Nekazartarena*, olerki saritua; 3) *Sifisgogorra*, teatru-lana; 4) *Aspaldiko Meigret*, nobela euskeratua; 5) *Axular handiari Ohore*, Sara'n saritutako olerkia; 6) *Kanpaien atseka-bez*, Bedoña'n saritutakoa; 7) *Arranegi*, nobela; 8) *Araibar zalduna*, 1958'ko D. Agirre Nobela saria irabazi ebana; 9) *Batetik bestera*, 1961'ko D. Agirre Nobela saria jaso ebana. Eta abar eta abar.

Erkiaga'ren lanak, naiz olerkizkoak naiz teatru ta itz-lauzkoak, zentzunez taiutu ta biribilduak dituzu. Baronen idaz-tankeraz, esan dabe iñoiz: «Iztun ederra da beti, joria eta aberatsa, eta beste guztiaz gaiñetik jatorra. Jatortasun ori, noski, ain egoki derabilen jatorrizko Bizkai'ko euskalkiari zor dio» (*Egan*, 1962, 4-6, 404 or).

Olerkari.—Nobela ez-ezik koplak be, koplak ederrak osotu dauskuz Erkiaga'k. Nik iñoiz idatzi dot, Donosti'z gero, Lekeitio dogula eusko-itxas egaletako uririk ikusgarriena. Olan dogu, izan be. Eta emengoxea da Erkiaga; ez da arritzekoa, beraz, berau eder-zaletasuna noiznai eta nun-naitik dariola ikustea. Bakotxak daki ederra zelan jaso eta barnean sort-azo, onek onela arek arela. Modu askotara adierazo gengike ederra, baiña olerkia da ortarako biderik egoki ta oparoena. Eta Erkiaga gazterik asi zan olerkitxoak, ederrez blei-blei, jantzi ta eskintzen.

Eder jaku guztioi, olerkarioi batez be, geure sorpenak —geure biotz-semetxoak— argitara emotea. Batzuk atan be, ekartxo bat aragitu orduko, or datorkiguz bera txaloka ta iripartsu eskintzera; beste batzuk —apalagoak bear ba'da?— ez dauskue orrenbesterik egiten. Erkiaga'k be ez dausku oraindiño poesi-liburu berezi-berezirik eskeiñi; eta alan be ba-da bazterretan lekeitiarraren olerki-bilduma eder bat eukiteko gurari ta gogo bizia; konta ezin-ala bertso-lan daukaz, eta orreikaz osoturiko liburu eskukoi bat nai genduke. Ainbat gauzatarako zenbat nai diru dauka-gula, ez diñogu ba? Ia ontarako be apurño bat eltzen dan.

Azken garai ontako aldizkari ta eguneroko guztietan idatzi dau Erkiaga'k, eta or dagoz beronen olerkiak: «Gernika», «Egan», «Olerti», «Anaitasuna», «Euzko-Gogoa»,

«Jakin», «yakintza», «Euzko Olerkiak», «Euzkerea», «Ekin», «Euzkadi», «Eguna», «Agur»... Sakabanaturik dagoz, udazkenean aize-zirkiñez jausi orri laruen antzera. Barrero esanda be, merezi leukie sail bat beintzat jaso ta txorta bikian lez argitara emotea. Gaur-egun, eta leendik be, Bizkaia'n dogun olerkaririk gorengoena berau dogu.

Ona miazka ta ausnar dazigun «bethi gose» deritxon olerkitik iru aapaldi:

«Goizero izar hori agertzen denean soina dut katigu, geldi, lo artean; Iguzkik galdurra orduan harroen, ta ni, sogiteke, arazoan barnen...

Zerumin bizi bat, Iaungoiko-gosea, gizonak barnean dadukan lezea; alperrik bilhatu laketa atsegin, lehia min horren hasetzea, ezin...

Begiok idortuz, esker-nigarretan zeruko zituak niretzat aletan; egunez ni sorgor bizitz zidorretan, ta Zu, Iaun, gauean bihotz-laphurretan.»

«Gernika» aldizkarain dator, eta iru estrofa ditu lantxo apain onek, irurak maisuki egiñak. Eritxiak ezalkeran bakotxak dau bere zera, bere gustua; olerkiak egikeran, bardin, bakotxak dau ederra jaso, sortu naiz adierazteko era apartekoa; eta ez gitxitan jaso izan da oni atsegin jakona beste ari ez izatea. Orixegaitik bego bakotxa bere lora-adarraz. Erkiaga'ren poesi-lanak, baiña, edozeiñen atsegiña egiteko bestekoak dira.

Zuk, irakurle, dakizunez urtero lez aurten be, J. L., «Olerti-Eguna» ospatuko dogu. Ogetaz urteetan emen izan jaku Erkiaga, egun begiko orri berea emotera etorrita; sarrri eroan ditu sariak, lanak irakurri, itzalditxoak egin, eritxiak aurrean ipiñi, eta zer asko, poesiari buruzkoak geienetan, eztabaidatu ta argiz ornidu. Guzti origaitik eta bere olerki-dedua merezi dauan maillan jarri nairik, guk, Larra onetan alkartzen garienok, igaz orrela erabagita, aurten berari egin nai izan dautsagu omenaldi bat, egun orretan, datorren azillaren 20'an, Kristo Erregez; baiña berak, bein eta barriz esan daustanez, ez dau oraingoz beintzat olakorik nai. Eta ez jako egingo. Baiña ari eziñik, Mantelrola, euskal apaiz idazle errikoi eta olerkari zorrotzari egingo dautsagu omena, bere olerkiak irakurri eta azalduz batez be.